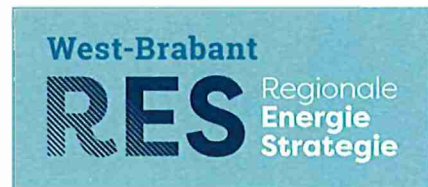

Onderwerp: Raadsinformatiebrief
Regionale Energiestrategie

Datum: 20 november 2019

Geachte leden van de gemeenteraad,

Met deze raadsinformatiebrief over de Regionale Energiestrategie (RES) informeren wij u over de huidige stand van zaken en geven we een update over het besluitvormingsproces in 2020.

Aanleiding en doel RES

In het Klimaatakkoord is opgenomen dat alle 30 RES-regio's in Nederland uiterlijk 1 juni 2020 een concept-RES aan het Rijk aanbieden. Het doel van de RES is aan te geven op welke manier de regio invulling geeft aan de energietransitie tot 2030: Hoeveel hernieuwbare energie willen we tot 2030 als regio opwekken, wat betekent dit voor de onderliggende infrastructuur? Welke zoekgebieden komen waar? Welke afspraken maken we hierover als regio samen met de provincie, en wat vragen we van het Rijk om dit mogelijk te kunnen maken?

Met de raadsinformatiebrief van 4 juli 2019 hebben we u al geïnformeerd over de wijze waarop de gemeenteraden worden betrokken en over de (naar aanleiding van het Klimaatakkoord geactualiseerde) planning van het proces rond de RES.

Stand van zaken

We hebben aan twee parallelle sporen gewerkt: enerzijds een verkenning van toekomstbeelden en kansen voor zoekgebieden: zo zijn er vier denklijnen opgesteld. Anderzijds het in beeld brengen van alle initiatieven en beleidsplannen die er momenteel ontwikkeld zijn.

De denklijnen geven elk een ander (voor)beeld van de productie van duurzame elektriciteit in de regio en voor belangrijke onderdelen van de warmtevoorziening, in 2030. Zo is er een denklijn waar de energie-infrastructuur leidend is en een andere waar elke gemeente een deel van de elektriciteitsproductie op zich neemt. Deze staat dan tegenover een derde denklijn die de productie juist concentreert in enkele grotere gebieden in de regio. Deze denklijnen zijn te vinden op: (<https://riswestbrabant.notubiz.nl/document/8007527/1#search=%22RES%22>). In een werkatelier met het maatschappelijk middenveld op 1 oktober en een raadsledenbijeenkomst op 2 oktober zijn verschillende inzichten en argumenten verkend. Hiernaast hebben we, op uitnodiging van verschillende gemeenteraden de RES in een themabijeenkomst of commissievergadering toegelicht. In de bijlagen vindt u een verslag van het werkatelier en de raadsledenbijeenkomst van oktober. Het benutten van de grootschalige daken voor elektriciteitsproductie uit zonnepanelen vorm een bouwsteen die door iedereen als zeer wenselijk wordt beoordeeld.

Uit de analyse van initiatieven en beleidsplannen is gebleken dat er in West Brabant in 2030 meer dan 1,8 TWh opgewekt zal gaan worden. Deze 1,8 TWh is eerder vermeld als indicatie van de opgave 'naar rato van energieverbruik'. De stuurgroep RES West Brabant verwacht dat het realistisch is om in de regio 2,0 TWh duurzame energie met zon en wind op te wekken. Aanvullend hierop wordt

voorgesteld om innovaties toe te passen. Ook op dit gebied is de regio al actief en wordt ingeschat dat hiermee in 2030 0,2 TWh extra elektriciteit kan worden opgewekt.

Met de stuurgroep hebben we overeenstemming bereikt over een voorstel voor verdeling van de opgave tussen de verschillende gemeenten, waarbij iedereen een bijdrage levert. De uitkomsten van de verschillende analyses verwerken we tot een concept RES, bestaande uit:

- een Contourennotitie RES, met hoofdlijnen en bestuurlijke keuzes, beschikbaar vanaf januari;
- een Achtergrondrapport met daarin veel feiten en toelichtingen, beschikbaar begin april.

Besluitvormingsproces

Zoals toegezegd in de raadsinformatiebrief van 4 juli 2019 willen we de gemeenteraden in staat stellen op input te leveren op de concept RES. Ook is in het plan van aanpak voorgesteld om niet alleen de definitieve RES, maar ook het concept al ter besluitvorming voor te leggen, zodat er een politiek commitment is voor het aanbod aan het Rijk. Dit resulteert in de volgende planning:

- individuele raden leveren input op concept RES 20/1/20 – 26/2/20
- Vaststelling concept-RES door colleges en raden 3/4/20 – 1/6/20
- Goedkeuring c.q. aanvullingen volgens PBL: oktober 2020
- Vaststelling definitieve RES: voor 1 maart 2021

De term “concept-RES” kan verwarrend zijn; het gaat om een stuk dat door de gemeenteraden wordt vastgesteld, en waarin ook acties voor 2020 zijn opgenomen. Het is een “concept” in die zin, dat het Planbureau voor de Leefomgeving beoordeelt of alle 30 RESsen bij elkaar voldoen aan de landelijke opgave voor 2030; zo niet, dan kunnen aanvullende opgaven worden gesteld die dan in de definitieve RES in maart 2021 worden verwerkt.

Voor de consultatieronde zullen we een format aanleveren waarin we per onderwerp om de reactie van uw raad vragen. Daarnaast ruimen we daarin ruimte in voor eigen toevoegingen. Ook zal er presentatiemateriaal beschikbaar zijn, wat tijdens een thema- of commissievergadering benut kan worden. De uitkomsten van alle consultaties verwerken we in een rapportage, waarin u kunt teruglezen wat er door alle raden is ingebracht en op welke manier dit in de Contourennotitie is verwerkt.

De RES bieden we vervolgens via de colleges aan de gemeenteraden aan ter besluitvorming. We hopen op deze wijze zowel ruimte te houden voor alle lokale inbreng, als tijdig tot een eensluidend besluit over de RES te komen. We beseffen dat de doorlooptijd krap is. We verzoeken u daarom vriendelijk om nu alvast met bovenstaande planning rekening te houden in de planning en agendavorming van uw raad.

Hoogachtend,

Namens de stuurgroep RES West-Praband

Greetje Bos

Wethouder gemeente Breda

Bijlagen:

- Verslagen werkatelier 1 oktober en radenbijeenkomst 2 oktober

Verslag derde werkatelier

Op 1 oktober 2019 heeft het derde werkatelier met stakeholders (betrokken inwoners, ambtenaren, belangenvertegenwoordigers en bedrijven) voor de RES West-Brabant plaatsgevonden. Doel van deze dag was:

- Stakeholders informeren over de opbrengst van het 2^e werkatelier over de denklijnen en hoe dit vorm heeft gegeven aan mogelijke inhoud '1^e contouren RES'.
- Stakeholders informeren over mogelijke inhoud '1^e contouren RES' met bijbehorende onderbouwing/argumentatie.
- Stakeholders raadplegen: feedback verzamelen over de mogelijke inhoud
- Stakeholders gezamenlijk het gesprek laten voeren en argumenten aan laten dragen voor hun standpunten.

Tijdens deze middag mochten deelnemers zelf bepalen aan welke tafel zij deel wilden nemen:

1. Polderlandschap
2. Stedelijke Corridor
3. Zandgronden
4. Vrijetafel

Voor elk onderwerp (tafel) werd een ronde elektriciteit en warmte gehouden, met uitzondering van de vrijetafel. Aan die laatste tafel was het mogelijk om zelf onderwerpen in te brengen.

Hieronder volgt een korte conclusie per onderwerp, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen elektriciteit en warmte. De conclusie bestaat uit aansprekende punten en aanvullingen.

Elektriciteit

1. Zandlandschap

Aansprekend

1. **Het niet afschuiven verantwoordelijkheden stedelijk gebied**, gebied wordt ontzien voor grootschalige opwek.
2. Het combineren van diverse **koppelkansen**:
 - Combinatie opwek-opties
 - Koppelingen voor waarde versterking gebied
3. **Het benutten infrastructuur(lijnen)**, bijv. geluidswallen

Aanvullingen

1. **Integrale opgave meenemen als koppelkans** (stikstof, hervorming landbouw, ammoniakuitstoot).
2. **Balans** tussen vraag en aanbod moet beter in kaart worden gebracht.
3. De **wildgroei van zonneparken** moet worden tegengegaan.

2. Polderlandschap (elektriciteit)

Aansprekend

1. **Benutten van infrastructuur(lijnen)** plus het dubbel gebruik van netwerk-infrastructuur.
2. **Clustering** van grote projecten in verband met efficiënt ruimtegebruik, netwerkaansluiting, landschappelijke aantasting en mogelijkheden voor lokale opbrengst.
3. **Ruimte/vrijheid** voor de ideale invulling (mèt draagvlak, eigenaarschap en participatie)

Aanvullingen

1. **Investeer in slim sturen van de energievraag**, zodat die zo goed mogelijk aansluit op energie-aanbod.
2. Zet in op **snel uitbreiden van hoogspanningsnetwerk/capaciteit**
3. **Verplicht** nieuwe bedrijventerreinen en agrarische gebouwen maximaal **zonnepanelen** op dak te plaatsen.
4. Geen zonnevelden langs stadsranden, dat is geen **ruimtelijke kwaliteit**.
5. Er moet meer gelet worden op wat er gebeurt **over 25 jaar**. Hoe dan verder met de infrastructuur die je straks wil gaan bouwen?
6. Focus meer op reserveren dan realiseren.

3. Stedelijke corridor (elektriciteit)

Aansprekend

1. Zicht op nieuw net vanuit Moerdijk
2. Gebruik van restwarmte door decentrale bronnen
3. Hernieuwbare bronnen als geothermie en aquathermie (maar op welk termijn?)

Zorgen

1. Leveringszekerheid
2. Monopolie positie versus keuzevrijheid
3. Doorkijk na 2030.
4. De zelfvoorziening van de steden is wel echt een zorg (en een kans!).

Warmte

1. Zandlandschap

Aansprekend

- Ruimte voor fantasie en innovatie
- Inventarisatie van lokale bronnen en kansen om die te ontwikkelen
- Sociale en financiële participatie

Aanvullingen

- Neem **kostenverdeling** op in de RES. Hoe worden de kosten verdeeld als mensen op verschillende manier worden voorzien in hun warmte?
- **RES** en **TVW** op elkaar laten aansluiten.
- Onderzoek de mogelijkheden van een warmtenet vanuit **België**.

2. Polderlandschap (warmte)

Aansprekend

- Benutten bestaande infrastructuur
- Gebruik van restwarmte in plaats van het te lozen
- Backbone van Geertruidenberg naar Bergen op Zoom

Aanbevelingen

- Gebruik altijd een meer-bronnen-strategie en een doorkijk na 2030
- Langetermijnvisie: stuur bij toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen dat warmtebronnen zo dicht mogelijk bij afnemers komen.
- Zet een warmtenet op als nutsvoorziening: backbone door nutsbedrijf, open voor aanbieders en inzet op duidelijkheid over potentie geothermie in zoekgebieden.

Vrije tafel

Aansprekende punten

1. Er komt eindelijk een visie door de RES.
2. Principe regionale versterking is een mooi principe.

Zorgen

1. Er kunnen slecht combinaties worden gemaakt tussen verschillende partijen. Er wordt te weinig samengewerkt om een resultaat te bereiken. Kan de gemeente als eigenaar van de opgave deze kwestie eigenlijk wel aan?
2. Het commerciële kan als ze het plan oppikken de sociale participatie tegengaan. Zij hebben het geld en kunnen met een goed plan zo van alles bewerkstelligen.
3. Tempo: de RES lijkt momenteel als rem op de ontwikkeling te werken.

Aanvullingen

1. Er moet meer aandacht in de RES over hoe het samen leren (sociale participatie) wordt opgenomen in de ontwikkeling. Bijvoorbeeld: verplicht een participatieproject wanneer er een contract wordt verstrekt.
2. Er moet een bewustwordingscampagne worden opgezet.
3. Er moeten randvoorwaarden komen voor ontwikkeling via wet- en regelgeving (wat die randvoorwaarden moeten zijn is minder duidelijk).
4. Er moet ruimte zijn om nu al dingen te kunnen doen en vooruitgang te kunnen zien.
5. Rafelrandjes moeten worden opgezocht. Daar waar het wringt, liggen je kansen.

Verslag derde raadsbijeenkomst

Op woensdag 2 oktober heeft de derde regionale bijeenkomst voor raadsleden en leden van het algemeen bestuur van de waterschappen plaatsgevonden in Etten-Leur. Deze avond is goed bezocht, met ruim 70 deelnemers.

De avond stond in het teken van de denklijnen met bijbehorende bouwstenen. De avond startte met een carroussel langs de vier denklijnen. In kleinere groepen konden raadsleden (en aanwezigen) zich laten informeren over de verschillende denklijnen. Vervolgens vond er een discussieronde plaats in subgroepen, waar deelnemers samen het gesprek aangingen over de denklijnen. Afgesloten werd met het plotten van feedback op de banners. Op deze banners staan de vier denklijnen met bijbehorende bouwstenen. De subgroepen is gevraagd om stickers te plakken bij de ideeën die hen het meeste aanspraken (groen) en rood waar ze minder enthousiast over waren.

Hieronder volgen de uitkomsten verdeeld over positief, twijfel, negatief en weinig respons, op basis van de volgende denklijnen:

- Denklijn 1 : Lokale Grids & Impuls leefbaarheid
- Denklijn 2: Energieparken gekoppeld aan regionale ruimtelijke opgaven
- Denklijn 3: Infrastructuur centraal
- Denklijn 4: Stedelijke corridor als energieruggengraat

Positieve respons

<u>Denklijn</u>	<u>Bouwsteen</u>	<u>Groene Stickers</u>	<u>Rode Stickers</u>	<u>Voorwaarden</u>
1	Extra inzet voor zonnepanelen op daken (40% ipv 25%). Om zoveel mogelijk oppervlak te 'winnen' voor het benutten van zonne-energie, worden daken aangepast en nieuwbouw integraal ontworpen om PV panelen optimaal in te passen en alle parkeerterreinen overdekt met PV-panelen.	5	1	
1	In landelijk gebied: Bij elke woonkern een klein zonneveld (5 ha) of een dorpsmolen. (Dorpsmolen is een metafoor, de windmolen hoeft niet bij het dorp zelf geplaatst te worden. Meerdere dorpsmolens kunnen worden geclusterd, zoals bij windpark A16).	5		1. Wel dorpsmolen (liever) geen zonnevelden 2. Wel inwoners erbij betrekken in de vorm van bijvoorbeeld corporaties.
1	Hybride warmtepompen op basis van lucht/water warmtepomp en inzet van aardgas in pieksituaties en voor warm tapwater, aandeel aardgas < 50%.	2		kostbaar gasnet (uniek in de wereld)

2	Industriële energietuinen: op industrie terreinen het plaatsen van windmolens en zonnevelden.	4		
2	Het benutten van industriële restwarmtebronnen met een subregionaal warmtenet.	4		
3	Energie knooppunten: combinaties van zon en wind op en nabij industrieterreinen.	5		1. België 2. Enkele knelpunten ontzien. Daar is nu al te veel ruimtelijke druk.
3	Noordelijk deel, kleigebieden langs netwerk: huidige grootschalige opstelling verdubbelen waar mogelijk, combinaties van wind en zon om netcapaciteit optimaal te benutten.	3		Enkele knelpunten ontzien. Daar is nu al te veel ruimtelijke druk.
3	Noordelijk deel, langs infrastructuur: Windturbines naast wegen, kanalen en waterwegen, subtiel accentueren van inundatievelden met zonnevelden.	2		Enkele knelpunten ontzien. Daar is nu al te veel ruimtelijke druk.
3	Stedelijk gebied: Kleinschalige zonnevelden op stortplaatsen, zon-pv op overdekte parkeerplaatsen.	2		Enkele knelpunten ontzien. Daar is nu al te veel ruimtelijke druk.
3	Het benutten van industriële restwarmtebronnen.	3		
3	Riothermie en daarvan afgeleide vormen die gebruik maken van watertransport op grote schaal en over grote afstand, denk ook aan transport Shell afvalwater naar Bergen op Zoom.	3		
3	Grootschalig regionaal warmtenet (langs buisleidingenstraat en tussen grote steden).	3		
3	Winning van warmte/koude uit waterwegen en daarbij behorend oppervlakte water.	2		
4	Weginfrastructuur benutten: wind en zon langs A-wegen.	6		
4	Duurzame opwek en opslag in de stedelijke omgeving combineren met overgang fossielvrij vervoer (elektrisch, waterstof).	2		Opslag op korte termijn haalbaar
4	Benutten restwarmte van bedrijventerreinen.	2		

Twijfelende respons

<u>Denklijn</u>	<u>Bouwsteen</u>	<u>Groene Stickers</u>	<u>Rode Stickers</u>	<u>Voorwaarden</u>
1	Het gebruik van houtachtige biomassa (pellets, houtsnippers) voor individuele en kleinschalige stookinstallaties.	3	1	
2	Wind- en zonneparken in de grote westelijk gelegen kleipolders in combinatie met waterberging opgave.	1	3	
2	Grootschalige zonne- ontwikkelingen gecombineerd met natuurontwikkeling, zoals zonne- eilanden in de Biesbos.	4	3	Hoe kan een zonne-eiland tot meer natuur leiden?
2	Windbossen: (productie/voedsel)bossen gecombineerd met opstelling van windturbines.	2	2	1. Laat bos het bos. 2. Zorg ervoor dat de trekvogels dit ook snappen = techniek voor! 3. Geen windmolens in bossen. 4. Kan wel!
2	Restwarmte van afvalverbrandingsinstallaties gebruiken.	2	1	Alle restwarmte
3	Zonnewegen gericht op winning van warmte uit wegen, toepasbaar bij ingrijpende renovatie van wegen.	2	1	
3	Grootschalige biogas / biomassa vergassingsinstallaties t.b.v. groengasproductie en levering aan aardgasnet.	1	1	
4	Grootschalige zonneparken tussen de steden.	3	3	Ook in industriegebieden.
4	Warmtenetten in stedelijk ruggengraat, gevoed door bio warmte en geothermie bronnen (wanneer beschikbaar).	1	3	Geen/ weinig warmte uit grond i.v.m. mogelijke schade in aardlagen ook niet uit open water i.v.m. biodiversiteit.
4	Het benutten van industriële restwarmtebronnen.	5	2	
4	in landelijk gebied zoeken naar lokale oplossingen voor lage temperatuur warmte, zoals individuele warmtepompen.	3	1	Moeilijk in waterwingebieden

Negatieve respons

<u>Denklijn</u>	<u>Bouwsteen</u>	<u>Groene Stickers</u>	<u>Rode Stickers</u>	<u>Voorwaarden</u>
2	Zonneparken op hoge zandgronden (de zandruggen).		3	
4	Denklijn 4		3	Energie stedelijke ruggengraat is naad van Brabant, zeer hoge natuurwaarden "parel van Brabant "niet verder aantasten.
2	Geothermie bij voorkeur bij concentraties van warmtevraag en in bedrijfsomgeving, denk aan een glastuinbouwgebied of bedrijventerrein.		2	

Weinig respons

<u>Denklijn</u>	<u>Bouwsteen</u>	<u>Groene Stickers</u>	<u>Rode Stickers</u>	<u>Voorwaarden</u>
4	Grootschalige zonneparken op zoekgebieden uitbreidingslocaties steden.		1	Ja, op bedrijfsdaken
2	Grootschalige biowarmte-installaties op bedrijventerreinen en/of nabij havens.	1		
2	Koude levering via warmtenet, absorptiekoeling.	1		I.p.v. Airco's!
2	Zonthermievelden in nabijheid van steden die warmte leveren aan warmtenet.		1	
1	Biogas op basis van lokaal beschikbare vergistbare biomassa, randvoorwaarde is lokaal beschikbaar zijn van natte biomassa.	1		
1	Individuele warmtepompconcepten passend bij ingrijpend gerenoveerde woningen t/m label B en nieuwbouwwoningen.	1		
1	Energie uit oppervlakte water TEO/TEA (inclusief warmtepomp) voor lage temperatuurtoepassing in nieuwbouw, randvoorwaarde voldoende oppervlaktewater in direct nabijheid en acquifer.	1		
1	Zonthermie op daken als aanvullende warmtevoorziening voor productie warm tapwater met lokale opslag (individueel, straat- of buurniveau).	1		
1	WKO voor gebouwen met substantiële koude vraag, randvoorwaarde is beschikbaar zijn van geschikte acquifer.			